

Sygn. akt **I AGa 176/18**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 października 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSA Mariola Głowacka

Sędziowie: SA Jacek Nowicki

SA Bogdan Wysocki /spr./

Protokolant: st. sekr. sąd. Izabela Kyc

po rozpoznaniu w dniu 17 października 2018 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa **M. J.**

przeciwko **D. M.**

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 26 października 2017 r. sygn. akt IX GC 658/17

1. oddala apelację;

2. zasądza od powoda na rzecz pozwanego kwotę 8.100 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Jacek Nowicki Mariola Głowacka Bogdan Wysocki

Sygn. akt I AGa 176/18

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 8 grudnia 2016r. **powód M. J.** wniósł o zasądzenie od **pozwanego D. M.** kwoty 350.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami do dnia zapłaty oraz o zasądzenie kosztów procesu

Pozwany wniósł o oddalenia powództwa i zasądzenie zwrotu kosztów procesu.

Wyrokiem z dnia 26 października 2017 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu oddalił powództwo (pkt 1), kosztami postępowania obciążył powoda i w związku z tym zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 10.817 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt 2); kosztami postępowania

w postaci opłaty sądowej od pozwu ponad kwotę 500 zł obciążył Skarb Państwa – Sąd Okręgowy w Poznaniu (pkt 3).

Podstawą rozstrzygnięcia były następujące ustalenia i wnioski.

Powód M. J. i pozwany D. M. byli współnikami spółki cywilnej PPHU (...), powstałej na mocy umowy z dnia 25 lipca 2007 r. Trzecim współnikiem był M. S..

M. S. wystąpił z ww. spółki cywilnej z dniem 31 marca 2008 r.

W dniu 12 listopada 2013 r. strony oraz (...) sp. z o.o. zawarły aneks do umowy spółki cywilnej z dnia 25 lipca 2007 r., na podstawie którego (...) sp. z o.o. przystąpił do ww. spółki cywilnej.

W tym samym dniu został zawarty również kolejny aneks do umowy spółki, na mocy którego powód wystąpił ze spółki. W § 4 powyższego aneksu pozwany oraz (...) sp. z o.o. zobowiązali się w stosunku do powoda, że wierzyciele współników spółki cywilnej nie będą żądali od powoda spełnienia jakichkolwiek świadczeń powstałych w związku ze zobowiązaniami współników spółki cywilnej, powstałych przed dniem zawarcia aneksu, jak i po tym dniu, w związku z prowadzeniem działalności gospodarczej w formie spółki cywilnej (...). Powyższe zobowiązania dotyczyły także zobowiązań podatkowych spółki i zobowiązań z tytułu składek na ZUS związanych z jej działalnością. Jednocześnie strony ustaliły, że w przypadku nierespektowania powyższego zobowiązania pozwany i (...) sp. z o.o. zapłacą na rzecz powoda solidarnie karę umowną w wysokości 350.000 zł.

Przeciwko pozwanemu toczyło się między innymi postępowanie egzekucyjne wszczęte z wniosku (...) sp. z o.o. a dotyczące egzekucji kwoty 111,53 zł, prowadzone przez R. N., Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Szamotułach sygn. akt Km 865/14.

Pismem z dnia 2 listopada 2016r. powód wezwał pozwanego do zapłaty kwoty 350.000 zł tytułem kary umownej w terminie dwóch tygodni.

Powód nie zapłacił jakiegokolwiek kwoty na poczet zobowiązań spółki cywilnej, które były dochodzone przeciwko niemu po jego wystąpieniu ze spółki.

W ocenie Sądu Okręgowego w świetle dokonanych ustaleń faktycznych powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

W myśl art. 483 § 1 k.c. można zastrzec w umowie, że naprawienie szkody wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania niepieniężnego nastąpi przez zapłatę określonej sumy (kara umowna).

Powód dochodził zapłaty od pozwanego kary umownej zgodnie z § 4 aneksu do umowy spółki cywilnej z dnia 12 listopada 2013 r.

Pozwany w zakresie dotyczącym przedmiotowego aneksu podniósł zarzut braku legitymacji, wskazując, że został on podpisany przez osoby niebędące współnikami spółki cywilnej. Zarzut ten okazał się niezasadny. Wprawdzie pierwotnie spółka cywilna pod nazwą PPHU (...) miała trzech współników – oprócz powoda i pozwanego, również M. S.. Wystąpił on ze spółki cywilnej z dniem 31 marca 2008 r. Z kolei w dniu 12 listopada 2013r. zawarte zostały dwa aneksy do umowy. W pierwszym do spółki cywilnej jako nowy współnik przystąpił (...) sp. z o.o. Kolejnym aneksem, zawierającym przywołany powyżej zapis, że spółki cywilnej wystąpił powód. Oba aneksy zostały podpisane przez powoda i pozwanego oraz przedstawiciela (...) sp. z o.o. Wbrew zatem stanowisku pozwanego zostały one zawarte przez uprawnione osoby. Nie budziło również w ocenie Sądu jakichkolwiek wątpliwości, że dopuszczalnym było zawarcie wspomnianego aneksu. Obowiązujące przepisy prawa nie stały bowiem na przeszkodzie zawieraniu przez współników spółki cywilnej porozumień, dotyczących zasad ponoszenia odpowiedzialności za zobowiązania i wzajemnych rozliczeń. Takie regulacje odnosiły skutek wyłącznie pomiędzy współnikami i nie mogły wpływać na możliwość dochodzenia przez osoby trzecie roszczeń od współników.

Sama dopuszczalność zawarcia porozumienia pomiędzy wspólnikami nie oznaczała jeszcze skuteczności i ważności wspomnianego zapisu. W ocenie Sądu zapis ten był nieważny, naruszał bowiem bezwzględnie obowiązujący przepis art. 483 § 1 k.c. Kara umowna została bowiem zastrzeżona na wypadek niewykonania świadczenia pieniężnego. Nie budziło bowiem sporu pomiędzy stronami, że pozwany przyjął na siebie odpowiedzialność za zobowiązania spółki i sam zobowiązał się do ich spłaty. Wprawdzie w samym spornym zapisie wskazano, że pozwany zobowiązał się, że wierzyciele wspólników spółki cywilnej nie będą żądali od powoda spełnienia jakichkolwiek świadczeń powstałych w związku ze zobowiązaniami wspólników spółki cywilnej, powstałych przed dniem zawarcia aneksu, jak i po tym dniu, w związku z prowadzeniem działalności gospodarczej w formie spółki cywilnej (...). Intencją stron było jednak, aby pozwany spłacił zobowiązania wspólników. Na rozprawie w dniu 26 października 2017 r. pełnomocnik powoda wskazał, że zachowanie pozwanego, które skutkowało powstaniem obowiązku zapłaty kary umownej polegało na tym, że nie spłacił on wierzycielom spółki zobowiązań spółki, co skutkowało wystąpieniem z żądaniem zapłaty do wspólnika. Podobną interpretację spornego zapisu przedstawił również pozwany. Pozwany przyjął na siebie obowiązek, nie jakiegokolwiek zachowania w stosunku do wierzycieli, ale konkretnego działania, które miało polegać na spłacie zobowiązań, co uniemożliwiałoby ich dochodzenie od powoda, który jako wspólnik spółki cywilnej ponosił za nie solidarną odpowiedzialność razem z pozwanym. Bez znaczenia przy tym pozostawało, że pozwany miał dokonać zapłaty na rzecz osób trzecich, jak również, że zakres jego zobowiązania nie został określony kwotowo. Istotnym pozostawało, że zobowiązanie pozwanego było świadczeniem pieniężnym, a zatem jego wykonanie nie mogło zostać „zabezpieczone” obowiązkiem zapłaty kary umownej. Z uwagi na podstawę i sposób naliczenia kary umownej nie sposób jest również przyjąć możliwości konwalidacji nieważnego zapisu umownego.

Powód jednocześnie wskazywał, w tym na rozprawie w dniu 26 października 2017 r., że podstawą jego żądań są regulacje dotyczące kary umownej. Strona powodowa nie dokonała modyfikacji powództwa i nie rozszerzyła podstawy prawnej żądania. Sąd uznał jednak za celowe, ocenę roszczeń powoda z uwzględnieniem art. 392 k.c.

Zgodnie z art. 392 k.c. jeżeli osoba trzecia zobowiązała się przez umowę z dłużnikiem zwolnić go od obowiązku świadczenia, jest ona odpowiedzialna względem dłużnika za to, że wierzyciel nie będzie od niego żądał spełnienia świadczenia.

W ocenie Sądu Okręgowego w okolicznościach sprawy brak było jednak podstaw do ewentualnych roszczeń powoda w oparciu o art. 392 k.c. Nie budziło wprawdzie wątpliwości, że wierzyciele spółki cywilnej domagali się zapłaty od jej wspólników, w tym również od powoda, przeciwko któremu wszczęte zostały postępowania egzekucyjne. Na rozprawie w dniu 26 października 2017r. powód jednoznacznie przyznał, że nie zaspokoił jakiejkolwiek kwoty ze zobowiązań, jakich domagali się wierzyciele. Nawet jeżeli przyjąć, że pozwany zobowiązał się zwolnić powoda z długu, a pomimo tego postępowanie egzekucyjne zostało wszczęte przeciwko powodowi, to i tak powód nie poniósł w związku z tym żadnej szkody, gdyż nie zaspokoił w jakimikolwiek zakresie dochodzonych roszczeń.

Powyższe rozważania miały charakter hipotetyczny, gdyż powód domagał się kary umownej, a nie roszczeń odszkodowawczych. Powód nie domagał się również roszczeń regresowych od pozwanego jako współdłużnika solidarnego w oparciu o art. 378 k.c. Nie byłyby one aktualnie uzasadnione, gdyż powód do chwili obecnej nie zaspokoił zobowiązań spółki cywilnej wobec osób trzecich.

Wobec tego powództwo okazało się niezasadne w całości i podlegało oddaleniu. O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 i § 3 k.p.c.

Apelację od wyroku złożył powód, zaskarżył go w całości. Powód zarzucał rozstrzygnięciu:

1. naruszenie przepisów prawa materialnego tj.:

- art. 65 § 1 k. c. przez błędną wykładnię treści łączącego powoda z pozwanym stosunku prawnego, poprzez przyjęcie, że świadczeniem pieniężnym pozwanego, do którego spełnienia zobowiązał się pozwany pod rygorem zapłaty kary umownej była spłata wierzycielom wspólników spółki cywilnej zobowiązań powstałych w związku

z prowadzeniem działalności w ramach spółki cywilnej przez jej wspólników, podczas gdy zamiarem stron było objęcie rygiem zapłaty kary umownej spełnienia świadczenia niepieniężnego przez pozwanego polegającego na podjęciu wszelkich zachowań, których skutkiem byłoby niedopuszczenie do sytuacji, w której wierzyciele wspólników spółki cywilnej wystąpią z roszczeniami przeciwko powodowi, jako wspólnikowi spółki cywilnej,

- art. 483 § 1 k. c. w zw. z art. 58 § 1 k. c. przez jego błędne zastosowanie polegające na uznaniu, że zobowiązanie pozwanego do zapłaty kwoty 350.000 zł powodowi tytułem kary umownej jest nieważne, gdyż zostało zastrzeżone na wypadek niewykonania zobowiązania przez pozwanego o charakterze pieniężnym, podczas gdy zobowiązanie pozwanego, do którego wykonania zobowiązał się pozwany pod rygiem zapłaty powodowi kary umownej w kwocie 350.000 zł miało charakter niepieniężny,

2. naruszenie przepisów postępowania tj.:

- art. 227 § 1 k. p. c. w zw. z art. 217 § 3 k. p. c. poprzez oddalenie wniosków dowodowych powoda o przeprowadzenie dowodów z przesłuchania strony powodowej oraz z zeznań świadka T. Z., które to wnioski zmierzały do wyjaśnienia istotnych okoliczności sprawy, co miało wpływ na jej rozstrzygnięcie, gdyż Sąd orzekał na podstawie niepełnego materiału dowodowego sprawy,

3. art. 233 § 1 k. p. c. przez przekroczenie zasady swobodnej oceny dowodów przy ocenie dowodu z dokumentu na k. 124 (aneks do umowy spółki cywilnej), wskutek której Sąd ustalił, że świadczeniem pieniężnym pozwanego, do którego spełnienia zobowiązał się pozwany pod rygiem zapłaty kary umownej była spłata wierzycielom wspólników spółki cywilnej zobowiązań powstałych w związku z prowadzeniem działalności w ramach spółki cywilnej przez jej wspólników, podczas gdy zamiarem stron było objęcie rygiem zapłaty kary umownej spełnienia świadczenia niepieniężnego przez pozwanego polegającego na podjęciu wszelkich zachowań, których skutkiem byłoby niedopuszczenie do sytuacji, w której wierzyciele wspólników spółki cywilnej wystąpią z roszczeniami przeciwko powodowi, jako wspólnikowi spółki cywilnej.

Wskazując na powyższe zarzuty powód wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie powództwa w całości i zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwoty 350.000 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w płatności od dnia wytoczenia powództwa do dnia zapłaty oraz kosztów procesu za postępowanie przed sądem pierwszej instancji, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego wg norm przepisanych; ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji. Nadto powód wniósł o zasądzenie od pozwanego na jego rzecz zwrotu kosztów postępowania odwoławczego, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego wg norm przepisanych.

Pozwany wniósł o oddalenie apelacji powoda oraz o zasądzenie od powoda na jego rzecz kosztów postępowania apelacyjnego w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja okazała się bezzasadna.

Ustalenia faktyczne sądu I instancji nie budzą wątpliwości i stąd Sąd Apelacyjny przyjmuje je za podstawę własnego rozstrzygnięcia.

Ustalenia te w istocie nie są też kwestionowane w apelacji, w ramach podniesionych tam zarzutów procesowych.

Ich analiza pozwala bowiem na przyjęcie, że intencja skarżącego nie jest kwestionowanie któregokolwiek z ustaleń faktycznych, poczynionych przez sąd orzekający, ale próba podważenia poprawności przeprowadzone przez ten sąd procesu subsumcji tych ustaleń pod przepisy prawa materialnego, przede wszystkim art. 65 kc.

Nie doszło także do uchybienia przepisom art. 227 § 1 kpc oraz art. 217 § 3 kpc, co miało, zdaniem skarżącego polegać na bezpodstawnym pominięciu zeznań świadka T. Z. oraz dowodu z przesłuchania powoda w charakterze strony.

Prawidłowo przyjął sąd I instancji, że dowody te stały się zbędne dla odtworzenia treści stosunku prawnego między stronami, związanego z zawarciem aneksu do umowy spółki cywilnej, zawartego w dniu 12 listopada 2013r., skoro okoliczności i cel jego postanowień wynikał nie tylko z jego jednoznacznej treści, ale także z twierdzeń samej strony powodowej, zawartych w piśmie procesowym z dnia 26 października 2017r. oraz powtórzonych na rozprawie.

Powód przyznał w nich, że zobowiązanie pozwanego, którego wykonanie zastrzeżone zostało karą umowną, o jakiej mowa w § 4 aneksu, polegać miało na **splacie wierzytelności pieniężnych**, jakie powstały wobec współników spółki cywilnej (...), za które powód był odpowiedzialny osobiście na podstawie art. 864 kc, i w ten sposób zwolnienie go z tych zobowiązań (art. 392 kc).

Nie było zatem spornym, że pozwany miał spełnić **świadczenie o charakterze pieniężnym**.

Powód zresztą nie twierdził nawet, aby wierzyciele mieli wobec współników jakieś wierzytelności o charakterze niepieniężnym, których zaspokojenie możnaby zastrzec karami umownymi (art. 483 § 1 kc).

Nie do przyjęcia jest argumentacja apelacji, jakoby intencją stron aneksu do umowy spółki było zobowiązanie się pozwanego do spowodowania rezygnacji wierzycieli z dochodzenia wobec powoda należności przez zachowanie inne, niż spłata tych wierzytelności.

Jak już powiedziano, obaj współnicy, z uwagi na treść art. 864 kc, odpowiadali solidarnie za zobowiązania spółki.

Każdy z wierzycieli mógł zatem, według swojego wyboru, dochodzić całości lub części zobowiązania od każdego z nich (art. 366 kc).

Pozwany nie mógł w tej sytuacji zapobiec dochodzeniu tych wierzytelności od powoda w inny sposób, niż przez ich spłatę.

Nie sposób bowiem byłoby przyjąć, że strony zakładały, iż pozwany przymusi wierzycieli do zaniechania kierowania swoich roszczeń do powoda przez działania bezprawne (groźba, przymus itp.). Przyjęcie przez niego na siebie tego rodzaju zobowiązania byłoby zresztą nieważne z uwagi na treść art. 58 § 1 kc.

Słusznie w tej sytuacji Sąd Okręgowy przyjął, że treścią zobowiązania pozwanego, zawartego w § 4 ust. 1 aneksu do umowy spółki było spełnienie przez niego świadczenia pieniężnego na rzecz osób trzecich, tzn. wierzycieli współników spółki cywilnej (...).

Naprawienie szkody wynikającej z niewykonania tego rodzaju zobowiązania nie mogło być natomiast zastrzeżone karą umowną z uwagi na jednoznaczne brzmienie przepisu art. 483 § 1 kc.

Takie zastrzeżenie umowne prawidłowo uznał sąd I instancji za nieważne, jako sprzeczne z ustawą (art. 58 § 1 kc).

W okolicznościach sprawy nie było także podstaw do przyjęcia odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanego na podstawie art. 471 kc w zw. z art. 392 kc.

Poza sporem jest bowiem, że powód nie poniósł szkody majątkowej na skutek niewykonania przez pozwanego zobowiązania, o jakim mowa w § 4 ust. 1 aneksu do umowy spółki, skoro nie spłacił żadnych należności na rzecz egzekwujących wierzycieli spółki.

Z tych przyczyn na podstawie art. 385 kc oraz powołanych wyżej przepisów prawa materialnego Sąd Apelacyjny orzekł jak w punkcie 1 sentencji wyroku.

O należnych stronie pozwanej kosztach zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym orzeciono (punkt 2 wyroku) na podstawie przepisów art. 98 § 1 i 3 kpc w zw. z art. 391 § 1 kpc, przy uwzględnieniu treści § 10 ust. 1 pkt 2) w

zw. z § 2 pkt. 7) Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. 2015.1800 ze zm.).

Jacek Nowicki Mariola Głowacka Bogdan Wysocki

--	--	--